

Броніслав Панасюк

ПОЕЗІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

*Геолог розвідує надра землі,
а геолог-митець – ще й істину
в природі і суспільстві.*

Промайнуло більше двох десятиліть української незалежності, але 750-літнє на шарування на духовність народу ще далеко не зійшло безслідно, залишилися важкі рани, і здається, що їхнє лікування та очищення від гніників продовжуватиметься ще ой як довго, не менше чотирьох поколінь. У незалежному суспільстві і державі хаос, руйнація і в духовності, і в культурі, і в економіці, і в суспільній сфері, і в міжнародному становищі, та й у самій незалежності – суцільна деградація, розбурханість та абсурдність. Країну накрили чорні хмари корупції, офіційні й таємні крадіжки, відчувається глибокий занепад, усі перебувають у полоні страху... Стресові ситуації посилює зневіра в можливу справедливість.

Роки незалежності показали, що українське відродження тільки розпочинається; початок шляху, якого очікували українці, щедро устелений не численними зірками (як Чумацький шлях), що присвічували одна одній, а шипами й камінням. Як схоже це з хаосом зародження Всесвіту, коли матерія охолоджувалася, структурувалася, з'являлися планети, а на деяких із них, як наша Земля, – рослинний і тваринний світ... І щоб створити умови для розвитку живої природи, їй постачалася волога, наповнена поживними речовинами... Так і українське суспільство, виходячи з хаосу, структуруючись і пристосовуючись до нових умов життя, потребує не тільки матеріальних «ін'єкцій», але і якісної духовної вільги, яку здатні постачати література, поезія, мистецтво, наука. На межі ХХ–ХХІ століть настав непростий, але історичний час української нації, яка потребує мистецького національного живлення. Щоб напоїти спраглу українську суспільність, духовний напій має бути не деструктивний, як за радянських часів, не розбавлений, а концентрований. Зокрема, художня література мусить допомагати долати зневіру, освітлювати простір надії, стверджувати віру в омріяне майбутнє. І саме такого гатунку поезія Євгена Гуцина. Сучасне середовище й епоха мають визначальний вплив на поета, вони формують тематику і поетичні струни його творів. Слова митця настояні на

гіркоті української дійсності, а це не химера і не вигадка, а реальність, від якої нікуди не подітися, яку лише треба виправляти та покращувати, лікувати рани батьківщини, створювати національний духовний клімат.

Ні для кого не є дивиною, що в сучасній ситуації українці відчувають себе маргіналами у власній країні, а тому стривожено лунають слова поета «Ми як вигнанці на своїй землі», скрізь чується безвихідь у незалежній країні, де: «Вже й мовну хартію зламали об коліно службові члени п'ятої колони». У своїй поезії Євген Гуцин пропонує цілий шар української культури змінити на краще, щоб допомагати віршем Т. Шевченка долати, за словами Є. Малюка, «національні хвороби». Не буде перебільшенням сказати, що митець намагається окреслити «недуги» нашої нації, рекомендуючи

поетичним словом ліки для оздоровлення. Тут і вияв негативних національних рис, і боротьба з ними, і лірична сповідь душі українця, що вишла з рабсько-тоталітарної системи, і туга за втратами народу впродовж багатьох сторіч.

Це ще не класика, але поет знаходиться на шляху до неї, переходячи від кількості до якості. У поезії Євгена Гущина, як і в кожного «поета з дитинства», є своя хвиля зв'язку з минулим, звідки він черпає силу духу, а тому з його пісенної поезії линує особливі звуки юності, рідного краю, сивої давнини, вони наповнені тугою за недосягнутим, але вірою в майбуття. Народу потрібна духовна допомога, і в поезії простежується, що письменник живе його проблемами, є частиною суспільства і слугує відродженню нації та України, про що однозначно заявляє:

*Я в канонічну душу України
На безстроковий поселився строк.*

На перший погляд здається, що Євген Гущин більше пише про свою сім'ю, матір, дружину, доньок та онуків, із теплотою оспівує рідне село, роботу, такий собі «сімейний» поет, як, скажімо, сімейний лікар. Коли ж уважно придивитися, прочитати і проникнути в сутність його поезії, то в ній добачимо множину проблем, характерну для сучасного національного й державницького виформування української незалежності. Поет не віддаляється ні від свого роду, ні свого народу. І слова в його текстах іскрометні, хоч важкі та гіркі; справедливі, бо саме вони здатні освітити та назвати чорне чорним, а біле білим навіть для тих, хто призвичаївся до сірості й темряви.

Євген Гущин поетично формує Храм української незалежності і туди закликає українців, але вимагає, щоб вони очистилися від рабського минулого, щоб сонячно і затишно стало тим, хто з добром у Храм увійде. У хаосі та ганьбі наших «недоконаних дій» митець промені гострого слова скеровує на чорне і сіре, щоб усе стало світлим, щоб у Храмі було затишно й щасливо. Твори Євгена Гущина – це поезія для українців, які не вважають себе малоросами, люблять свою націю, її історію і культуру, пишуться своєю стародавньою державою Руссю. А в ці важкі роки, одержавши незалежність, не до кінця усвідомили, що з нею робити, як жити і господарювати, коли немає наглядча.

У поезії проглядається лінія, що нам не треба докладати багато зусиль у боротьбі проти когось, проти зовнішніх і внутрішніх недоброчинців, а найліпше очиститися від рис рабської духовності, й тоді все буде добре. Геолог-

митець удивляється в надра української спільноти, виявляє яскраві сторони, які щедрою, благодатною рукою розсипаються сторінками його творів. Водночас він багато уваги приділяє і виробленим екзистенційно українським народом негативним рисам, які стають емблемою багатьох віршів.

Здавалося б, Євген Гущин – натураліст природи, але він тонко відчуває хвилі в людському суспільстві, які виробляють енергію для його поетичних роздумів. У текстах митця бачимо страждання українського народу, але простежуємо й тверду впевненість у тому, що через усвідомлення цих страждань буде знайдена істина. Пошуки істини в суспільстві наводять ліричного героя (і разом – читача) на думку, що він хоче відповісти на запитання: чому українці такі нещасні, постійно знаходяться в рабстві, чому над нами чорні хмари, навіть тепер, коли одержали мовби реальну незалежність, але продовжуємо бути в усьому залежними? Важко зізнатися, що після багатовікового рабства ми так і не змогли позбутися страху від чорної хмари, що висить над ним... Влада країн, які тримали в ярмі українців, робила все можливе, «щоб урожайним став тотальний страх»; впродовж віків він увійшов у наші гени, змусив припинюватися, прислугувувати. І тепер в Україні поет бачить «служок»: «Порачкували гладкі блазні з двору», мовляв, «наб'єш живіт – є зиск поплазувати». Інакше не могло бути, бо досі наші дії контролювали власники душ:

*В бою із гаслами зійшлись ми очі в очі,
Та й за спиною «рідний» ворог теж*
не спав.

На смерть безвинних забирав посеред
ночі –

І підло совість вільнодумну вибивав.

Поет рекомендує сучасним українцям задуматися над істиною, що «приниження не захистить, бо має сутність остогидну». Тут і поезія, тут і історія, тут і наслідки українського вікового рабства. Не кожен із митців сучасності так напише... У творчості Євгена Гущина є сила та зневага до зла, яке досі вкриває чорною хмарою Україну:

*Присіла совість відпочити від сует,
Співали заздрощі у хорі й крайня лінь.
Мутанти, що фальшують роль добра,
Що тишком-нишком біди насилляють:
Чи анонімним розчерком пера,
А чи від заздрощів нас проклинають.*

Ганебного треба позбутися, і поет хоче вплинути на прискорене очищення від генетич-

ного й духовного сміття своєї нації, у багатьох представників якої «мораль давно вартує копійки», далі продовжує дешевшати. Саме це є причиною того, що в незалежній державі, одержавши свободу в діях, не так багато українців беруться до роботи для покращення життя, усе чогось очікують, а, втративши надію, часто тікають за кордон. Повстаючи проти зрадництва і холоуїства, поет звертається до вищих сил: «Дай боже вічної наснаги на наш духовний ренесанс». Навіть тепер – у Києві 2013 року – можна почути, як українців називають «хохлами», які, мовляв, не люблять росіян, супроводжувані погрозами: «ми змусимо вас любити нас». У міському транспорті столиці здебільшого ніхто не дає відсіч такому зухвальству нахабних молодиків... А треба нам навчитися гідності, любові до себе, оточення і батьківщини, позбутися негативу, принаймні розпочати очищення від нього, бо

*Роз'їдає іржа наші душі,
Побратались цинізм із брехнею –
У свідомості риють траншею.*

Не дуже намагається народ себе захищати, немає й національних провідників, які б робили добро, дбали найперше не про себе, а про народ. Не бачить поет, щоб так звані «професійні» державні патріоти спромоглися на гідний учинок – вони в гендлярстві потонули, прийшовши до влади на всіх рівнях управління: «Так і чубляться вперто в багнюці – з неї вибралось слизько, хоч плач». Особливо ж негативно автор пише про роботу депутатів законодавчої влади, а про них знає весь український народ, навіть світ, що «у Верховній Раді – одіозні, що перекуплені не раз». Охоплює сором за дикунство, коли демократи, продавивши свої голоси для знищення української нації і держави, згодом, як нічого не сталося, продовжують управляти духовною сферою в державі...

Поезія – споконвічне незнищенне джерело нашої вітчизняної історії, наших духовних утрат і здобутків, трудових і творчих звершень. У поезії Євгена Гуцула знайдемо яскраво виражену громадську позицію, вона однозначна, без підтекстів; автор твердить, що ми самі себе продовжуємо тримати в рабстві, викриває «технологію» його новітніх форм:

*Українцям – геніям – відвід.
Своїм нахабством, наче танки,
Давили нашу честь, наш рід...*

Радіо, телебачення, – констатує митець, – повсякчас пропагують безбарвність, безликість, там, зокрема, немає і сліду народної, та-

лановитої пісні («Звучать повтори, мов зіпсутий патефон, нічого спільного з піснями тут нема»), неперехідних моральних цінностей (пропаганда вульгарного, розпусти тощо)... Усіма потугами літератор змагається за покращення духовного стану українського суспільства, його поезія закликає читачів звертатися думками в минуле – до української історії, пісні, власних життєвих доріг. Читаючи поетичні твори Євгена Гуцула, відчуваєш невідому силу, яка повертає думки в дитинство, у юність, згадується перша любов або й зрада, початкове пізнання життєвих реальностей...

В Україні продовжується дика несправедливість – віддаємо чужинцям історію, яку формували наші предки, продаємо іноземцям землю, яка годує народ і за яку боролися герої, що їх тепер викидають на узбіччя. Ті, хто боровся за українську незалежність, хоча на словах і реабілітовані, надалі залишаються безправними, зневаженими, приреченими на забуття, а ті, хто вбивав і принижував, – шануються: «Нині пільги у них й привілеї і на честь емгебівців салют». Митець такого становища не сприймає, надаючи великої уваги боротьбі, велично ставиться до волі й до тих, хто за неї боровся, – «Вояків із УПА, їх невинних смертей, яким воля була найсвятіша молитва». Поет однозначно висловлює свої думки стосовно руйнації матеріального і духовного складника нації, здійснюваної самими українцями:

*Чи варто нехтувать землею?
Нема її – корінню смерть!*

*Нас щедро розуму повчали:
Шухевич ворог, а не друг.*

Митець стає на захист своєї вітчизни, національної культури, виступає проти тих, що «мови нашої не вчили, зверхньо ставили себе, зневажали наш звичай», адже ці заїди, навіть якщо вони і народилися в Україні, українцями не є. Водночас пост не сприймає і тих «землячків», які вважають себе малоросами, підніжками, допомагають забродам. Такі історію та її першоджерела переписували й ховали архіви, забороняли українським дітям вивчати історію своєї країни...

Долучу приклад із власного життя. Мій колишній учитель історії Микола Петренко, прочитавши в моїх спогадах про шкільні роки, що ніякої історії ми, учні післявоєнних років, не чули, дав пояснення, яке надруковане в науковому журналі. Там він однозначно заявив: було офіційно заборонено тодішньою владою щось розповідати про українську історію! А оскільки

вчитель історії працював директором школи, то його думка, озвучена в пресі, є офіційним звинуваченням щодо знищення української історії... Так нас навчали, і такими ми є, так ми управляємо своєю незалежною державою... Тому цілком справедливо поет у гострій тональності Т. Шевченка пише: «Ви – підніжки північних пігмеїв... На імперським отім смітнику».

Навіть тепер, у незалежній Україні, не всі інтелектуали, не тільки письмово, але й у розмові, можуть добрим словом згадати вояків УПА, особливо ідейного провідника визвольного руху Степана Бандеру. Треба віддати належне Євгенові Гущину, який відкрито, з удячністю пише про видатних українців, котрі боролися за українську державність, про їхню славу та звитяжну боротьбу. Соромно тільки зізнатися, що й після важкої боротьби ні держава, ні її багатства не належать українському народу, бо хто б не приходив до влади, – нікого не цікавлять його інтереси, а тому поет пише:

*І тишився лиш золотий тілець відкрито,
Що у державі так знецінюється честь,
І різноколірне гендлярство не прикрито...*

Немає сумніву, що українцям через якийсь час доведеться звернутися до Тараса Шевченка і виконати його заповіті... А поки що митець просить у Кобзаря пробачення:

*Ми правнуки твої, що нагрішили,
Прости, Тарасе, учнів – нас – поганих,
Що Україну віддавали в Соловки,
Прости за голод, холод, смертні карі...*

Поезія Євгена Гущина доводить, що історія української незалежності, хоч і невелика, вже показала, як багато ворожнечі, що є роз'єднувальним елементом, і як мало любові, яка об'єднує націю, народ! Саме тому ми такі нещасливі! Відомо, що ще Аристотель писав: «...любов робить із множини єдине, ворожість – із єдиного множинне» (*Аристотель*. Соч. в 4-х т. – Т. 3. – М.: Мысль, 1981. – С. 221). Жаль і плач ні до чого не зобов'язують, не кличуть на боротьбу, не закликають до кращої праці, а ось любов, якщо вона є, вимагає, щоб за неї боролися, навіть віддавали життя, бо інакше – буде зраджувати. Любов об'єднує націю, але сама

вимагає захисту, відповідальності. І про це нагадують нам українські реалії, через які буває важко погодитися з автором, що «любов – чуття, що зради не сприймає»... Адаже багато тих, хто допомагав тримати українство в рабстві, заради грошей та вдовоної слави перестали любити свій народ, свою родину, свою історію, свою культуру, свою мову і свою державу. І цієї ворожнечі треба позбуватися, про що поет пише так:

*Ще слова витають
Про любов до віку.
Та кудись тікають,
Бо душа – каліка...*

Поет звертається й до тих, хто мріє про замарні блакиті, нічого не роблячи сам:

*Не буде там мафій, ні донів, ні кланів,
Ні тих, хто за гроші позбавляє життя.*

*...
О мрії солодкі, що пахнуть медами...*

Його ліричний герой вірить у кращу долю свого народу, в очищення української душі від наносів минулого рабства, тоді обов'язково «настане світла, радісна пора, коли зів'яне бур'янів бездушність»; однодумців він закликає до більш дійових зусиль, а не спочинку:

*Невже ми духом замалі?
Прокиньтесь, ріднії країни,
Своє дзвенить хай до небес...*

Минуло понад двадцять літ нашої державної незалежності... Нечувано важкі роки, але саме тепер проглядається початок найважливішої епохи в житті українського народу, коли вперше після 1240-го на просторах ланх великої європейської держави повіяли вітри свободи давньої Київської Русі, із товщі віків пробилися паростки культурно-релігійних і соціально-економічних цінностей, яких сучасні українці ще вповні не пізнали і не усвідомили в суєті суєт. Поезія Євгена Гущина, не відірвана від життя народу, інтегрована в глибини цих складних епохальних процесів, веде читача до цих вічних істини, слугує високим ідеалам Українського Ренесансу.

Київ, червень 2013 р.

